

LIBERTATEA

Abonamentul:

Prețul foii „Libertatea” cu adausele sale „Foaia Interesantă”, „Tovărășia” și „Bobirnici”, — e următorul; pe un an 10 cor.; pe 1/2 an 5 cor. — Pentru economi: numai 6 cor. pe an!
Pentru America trei dolari pe an.
Pentru România (4 foi) 40 Lei pe an.

Foaie națională politică.

Apare în fiecare Joi.

Inserțiuni:

1 pag. 60 cor., 1/2 pag. 30 cor., 1/4 pag. 15 cor. etc. — La inserate ce să dau de mai multe-ori, să fac reduceri de taxă

Inserțiunile ca și abonamentele să plătesc înainte.

Manuscripte nu să dau napoi.

Să ne cunoască lumea!

Astăzi, ca și în trecut, soarta unui popor, înălțarea lui spre bine ori scufundarea lui în rău, nu atîrnă numai dela voința lui singură, ci foarte mult dela aceea, că alte neamuri, tari și mari, hotărîtoare în marele sfat al popoarelor, bunăoară din Europa, ce părere au despre poporul cutare ce își cere și el loc, scaun, în șirul popoarelor libere? Atît de mult e asta adevărat, încît nu odată s'a văzut întîmplarea ciudată, că războindu-și două popoare, cînd unul a fost învins, la încheierea păcii a ieșit mai mult cîștigător cel învins, decît cel învingător! Dovadă războiul mai nou dintre Turci și Greci, — și altele, mai aproape ori mai departe prin vremuri.

De ce? Căci puterile mari, statele puternice, cînd e la facerea păcii și la croirea de soarte nouă cutărui popor, își spun și ele cuvîntul, după cum află ele de mai bine ori mai drept! Și ele, bine înțeles, să întrepun pentru acel neam ori pentru acea țară, care le-a încredințat de cu vreme nainte, că ea luptă pentru o cerere cinstită, dreaptă, și a știut cîștiga înima marilor puteri pe partea sa. Aceea și ieșind bătută dintr'un războiu, nu e lăsată să peardă!

Iacă pentru ce, toate țările și toate popoarele ce luptă pentru oarecari dorințe cinstite și drepte ale lor, să silesc din răspuțeri, a să face bine cunoscute străinătății, marilor puteri hotărîtoare, și a să face plăcute lor!

Iacă pentru ce plină de înțelepciune e propunerea pe care dl profesor N. Iorga o face prin foaia sa »Neamul Românesc« pentru noi Români din această țară: să ne facem o foaie bună scrisă în limbi străine, pentru a ne face cît mai bine și drept cunoscuți străinătății! Că conținerii nostri au astfel de foi, și ei prin ele să spală pe ei

și ne ponegrec pe noi, și nu prea este cine să-și desmîntă! (Vezi la Unele-altele mai pe larg spusese dlui Iorga).

Și iacă, mai departe, pentru ce aflăm că bun lucru a făcut conducerea noastră națională, cînd s'a hotărît ca să trimtă la Londra, orașul cel mare și tare al puternicei Anglia, la sfatul învățaților întruniți acolo din toată lumea, pe dl Dr. Vasile Lucaciu, ca să facă o împărțire pe sama acelor învățați, despre poporul român dela noi, și dreapta lui luptă națională!

Cu bucurie aflăm, că dl Dr. Lucaciu a ținut zilele astea împărțirea (conferința) sa în fața unui mare număr de bărbați luminați a feluritelor state și națiuni întrunite în uriașa cetate englezască.

Adese-ori o astfel de facere de cunoștință cu cercuri luminate streine, face cît a cîștiga un mic războiu! Și dl Dr. Lucaciu, prin înfățișarea sa bărbătească, plăcută, prin vorbirea sa aleasă și prin cugetarea sa înaltă, e în stare a cuceri cercuri largi de oameni cît de învățați. Căci ușor cucerești oamenii buni pentru o luptă dreaptă!

Urmeze conducerea noastră națională cu acest fel de a lumina străinătatea asupra dreptății străduințelor noastre naționale, — iar fiindcă nimenea nu poate fi tot pe drumuri, afară de acest mijloc de luminare a străinătății, primească și pună în lucrare mijlocul al doilea, mai statornic și mai ușor de intrupat, propus de dl prof. Iorga: înființarea unei foi, ori reviste macar, scrisă în limba germană ori, alături, și în cea maghiară, pentru acest scop de mare folos!

UNELE—ALTELE

În tot răul, binele său.

Dl profesor N. Iorga, dela universitatea din București, publică în „Neamul Românesc” dela 24 Iulie n. un articol însemnat și plin

de adevăruri asupra certelor ivite între scriitorii dela ziarul „Tribuna” din Arad și comitetul național. Dl Iorga spune:

Statornic am osîndit neînțelegerea la Români din Ungaria, ca și la toți frații nostri, cari în luptă cu dușmanul cel de veacuri și neapărat, nu trebuie să-și risipească puterile, pentru-că pe unul îl jignesc vorbele sau purtările, sau macar talentele și popularitatea celui alt.

...Politica trebuie să fie munca și jertfa singuraticului pentru folosul obștei, care-și încredințează noile ei, sau în ale cărei treburi el (singuraticul) să amestecă!

Dar nici un rău nu e lipsit de o parte de bine. Și acest bine trebuie să-l vedem și cu privilegiul încăerării între Români de dincolo.

Comitetul național e de o parte afară de doi membri, — azi retrași din el, — unul, însemnat pentru cinstea sa cea mai presus de ori-ce îndoială, pentru munca și dezvoltarea economică a neamului și prin vîrsta sa venerabilă (acesta e dl Dr. N. Oncu!) — iar celalalt e însemnat pentru marele său talent poetic și pentru înfrurirea pe care o are în tineret (dl O. Goga).

Vina pentru care comitetul a fost atacat, era: nelucrarea. Invinuirea nu era fără temei, — și aceasta vor fi recunoscut-o și membrii comitetului, — pe care i-a jignit însă, cum e și firesc, tonul de neîngăduit între oameni cu bună creștere și simț de răspundere, cu brutalități și împunsături veninoase, care pentru cinstea gazetăriei românești trebuie lăsat jidanilor!

Ei bine, astăzi invinuirea a pierdut mult din valoarea ei! Comitetul a ținut un șir de întruniri politice, în colțurile cele mai depărtate, întruniri cari s'au înscris în istoria vădirilor de știință de sine a Românilor ardeleni. Bărbătești și vrednice hotărîri s'au votat în aceste întruniri și nu s'a uitat a să arăta trebuința unei neștirbite țineri laolaltă naționale.

O critică (a arăta ce afi bun și ce rău în cutare lucru sau

stare de lucruri), nu e numai un drept, ci și o datorie. Cu ce alta s'ar înou viața oamenilor? Dar o critică trebuie să se oprească la semnele vădite ale îndreptării.

Altfel criticul e un pățimaș și un lucrător pentru dezbinare! Ori-cine folosește însă, de pe urma unei critice cinstite, nu trebuie să se simtă scăzut.

Odată urnit spre lucrare, spre atingerea cu grosul poporului, Comitetul Național, care cuprinde pe deputați, e autoritatea (conducerea cu vază) netăgăduită! Și așa de mare e vaza sa, încît îi este oprit să se răzbune! „Tribuna” va trebui să primească îndrumările ce vin de acolo, cum le primesc și celelalte foi, — și va veni vremea, cînd cei ce s'au retras, vor trebui să-și reia locurile. Dar foaia cea veche, (Tribuna), cea cu vrednicii, foaia cunoscută și care a prins rădăcini, va trebui să-și recapete starea de naintea războiului!

Și, pentru cauza românească, ar folosi mai mult decît gazeta de concurență în același loc, o foaie scrisă în mai multe limbi, în Pesta, care să lupte cu dușmanii pe înțelesul lor, care să lucreze asupra maghiarilor înșiși, și să aibă răsunete în foile din Austria, și prin care să se răspîndească în toată Europa cunoștința dreptății noastre! În românește s'ar da (în această foaie) împărțirile și îndrumările oficiale ale conducerii partidului.

E o părere, și poate nu cea mai rea. Dar de sigur că sfaturile patimei vor fi mai bine ascultate.

Iată o judecată desăvirșită dreaptă asupra pricinii și războiului între ziarul „Tribuna” și conducerea națională ce să rostește prin celalalt ziar „Românul”.

Dăm aci părerea luminată a dlui N. Iorga, pentru a vădi cu o cale cît de drepte au fost și păreriile noastre arătate, mai rar și pe scurt, în această dureroasă ceartă. Căci nici noi n'am putut da îndreptățire pornirii ce a nimici un vechiu și bun ziar, ci a cerca să-ți aproape prin tact și mai ales lucrare prin care să cucerească pe toți, — precum n'am dat îndreptățire nici felului întăpător de a scrie a

acelui ziar la adresa conducerii naționale. Căci aceleași adevăruri, spuse cu alte cuvinte, pot dura mult mai tare și nici nu-ți aprinzi pae în cap pentru mărturisirea lor.

În articolul dlui N. Iorga va afla și dl Dr. Nicolae Onu, cel hult în chip nelnchipuit de nesocotit prin ziarul-partidului, — o frumoasă satisfacție, și dl Goga asemenea.

Ideea cu ziarul scos în limbă streină, de pildă nemțește și ungu rește, — s'a dat și aici de mulți ca o dorință viasă și o trebuință simțită, — nu avem însă nădejde de întruparea ei, căci partidul vedem că să aranjează tot mai cu multe în Arad (tipografie, casă, etc.) așa ca să ne fie tot mai tare nădejdea unei certe cît mai îndelungate cu celalalt ziar, iar nădejdea cu foaia în limbă streină la Pesta tot mai mult un pian desiderium, o așteptare nelimplită. Căci, cum zice dl Iorga, — sfaturile patimei vor fi mai bine ascultate!...

Marele sfat al neamurilor.

Pe ziua de 26 Iulie a fost conchemat la Londra, orașul-capitală al Angliei, cel mai mare oraș din lume (cu peste 6 milioane de locuitori, adică acuzi de 3-ori cît tot Ardealul nostru!), — un congres (mare sfat) al tuturor neamurilor din lume.

Poporul maghiar s'a grăbit a-și trimite și el pe cîtiva fruntași ai vieții sale naționale, care acolo să cerce a cîștiga păreri bune despre Unguri și ale lor încordări naționale, printre bărbații învățați ai feluritelor neamuri!

Partidul nostru național român, a crezut că nici neamul nostru nu poate lipsi a să înfățișa în marele sfat prin oarecare din aleșii noștri, — și așa a luat cumintea hotărîre, de a trimite acolo pe dl Dr. Vasile Lucaciu, care vorbește bine limbile italiană și franceză, ca prin atingerea sa cu lumea de acolo, să le facă cunoscuți pe Românii din Ungaria, despre a căror lupte naționale contra volnicilor politice maghiare, să aude des vorbindu-se, a căror gemete și strigăte de durere umplu prea adese lumea! Merse și din România dl Al. D. Florescu, un inimos și învățat Român, și cu dl Dr. Lucaciu împreună, ei îndată au făcut cunoștință cu frații Italiani, Francezi, Austrieci și Elvețieni, — și aceștia au luat cu drag pe trimișii Românilor în mijlocul lor, spriginindu-i cu bine peste tot locul!

În 26 Iulie s'a deschis în chip sărbătorec și mareț Congresul, prin Lord Weardeal, care salutînd pe trimișii tuturor neamurilor, își arată dorința su-

fletului seu, ca acest mare sfat să fie ducătorul peste tot locul a duhului celui bun și drept în viața dintre neamuri, cerînd ca să se cinstească drepturile naționale ale fiecărui popor! Căci aceste drepturi la viața națională a fiecărui popor, nu pot fi restrînse, nici micșorate (micite) prin nici un fel de socotințe politice, fie acelea „de stat“, fie de altă natură, — și osîndește cu tărie orice stăpînire cu puterea (hegemonie) a unui neam asupra altuia! „Politica, zice luminatul englez, nu poate să răpească drepturile neschimbate ale popoarelor, drepturi date lor de legile vecinice ale firii, de Dumnezeu, care a dat ființă tuturor popoarelor!“

Au fost primite aceste cuvinte cu tunete de aplauze (bateri în palme) din partea tuturor celor de față. Doar că unii (ca trimișii Ungurilor) aveau nădușeli auzînd astfel de propovediri, cari sunt ca o palmuire a politicei fraților lor volnici de acasă.

Ci-că era o priveliște minunată aceea ce să vedea în strălucita și largă sală în care să ținea congresul: erau de față tipuri de oameni de pe fața a tot pămîntul: ici vedeai o ceată mare de albi, din Europa și alte părți de pămînt, dincolo o ceată de galbeni: Iaponezi și Chinezi, apoi Negri de prin Africa, și Roșii, Mulați (mălai) și alte piei, cu mutre care de care mai felurite, — veniți din Europa, din Azia, Africa, America și Australia, — toți însuflețindu-se pentru libertate și frățietate între popoare, și pentru a să pune capăt stărilor de nedreptate ce azi bîntue viața lor, care fac ca să rămână încă tot adevărată vorba veche a Romanilor: homo homini lupus, adică: omului omul îi e lupul...

S'au început dezbaterile marului sfat. Învățați cu renume în toată lumea, au desfășurat cercetările lor asupra neamurilor omenesti din lume, asupra asemănării lor după chipul din afară (față, cap, trup) după fire, după înrudire, și altele.

Un învățat profesor dela universitatea din Roma, Sergi, în cercetările sale de acest fel, arăta că în Europa, toate popoarele sunt, din punct de vedere al formării lor trupesti, de același soi (rassă), afară de Maghiari, cari nu sunt Europeni!.. Dar cercetînd nu numai trupul, ci și sufletul acestor popoare, luminatul italian zbiciuește cu biciuri de foc apăsarea ce și-o fac popoarele între ele, numînd anume: apăsarea Rutenilor în Ucraina rusească, a Românilor din Basarabia, a-

poi a Românilor din Ungaria din partea politice maghiare!

Emil Arnand din Bern, care e Președintele la Conferințele de pace, a ținut o minunată vorbire în care spunea: Să nu creadă cineva că e destul a să spună că în un stat este libertate personală (libertatea singuraticului). Nu numai persoanele ca singuratici, ci și popoarele, totalul singuraticilor, trebuie să fie libere! Căci e o nerozie ca cineva ca om singuratic să fie „liber“, iar ca fiul unui popor, să fie supus altui popor!

Au mai vorbit și alții în același fel luminat.

Iar pe ședința dela 28 Iulie a fost pusă la rînd vorbirea dlui Dr. Vas. Lucaciu care a ținut o vorbire de o oră, frumoasă și dulce, despre poporul român din Ungaria și pogorirea lui din marele popor roman, și a arătat cît de mult drept are la viață și la aceea, ca să fie iubit și spriginit de lumea mare și cinstită, în năzuințele sale!

Dl Dr. Lucaciu a fost viu aplandat și felicitat pentru frumoasa sa vorbire, și toată lumea vorbea de Români cu dragoste și frăție.

Vorbirea dlui Dr. Lucaciu, vom aduce-o în numărul viitor.

Și pân'atunci ne bucurăm de bunul gînd avut de conducerea națională, de a-l trimite și de a-i da privilegii dlui Dr. Lucaciu a cîștiga o mică biruință între oameni mari, pentru bunul nume al Românilor dela noi.

— Ziarele noastre „Românul“ și „Tribuna“ au avut trimiși anume la acest mare sfat, și ele aduc dări de samă mai pe larg. Noi luăm cele de mai sus după „Românul“.

P. S. Sa Episcopul Dr. Cristea printre credincioși.

Prea sfințitul Episcop al Caransebeșului Dr. Miron E. Cristea a făcut săptămînilor trecute vizitație canonică timp de 10 zile printre credincioșii Sfinței Sale.

Peste tot locul popor mult a aplegat să auză glasul Arhierelui iubit, — mai ales că din ultate vremi arhieriu nu s'a mai pogorît printre credincioșii gr.-or. români din acea dieceză. Primiri călduroase, frumoase s'au făcut tinerului Arhieriu, ca semne vii despre aceea, că cu drag ar vedea poporul cît mai des pe capii sei bisericești în mijlocul lor!

Și bine simțitorul Arhieriu a mîngăiat în tot chipul pe credincioșii sei, cu cuvîntul și cu fapta.

A rostit zeci de cuvîntări, unde a văzut că e lipsă de o vorbă, de o povață bună, dar a trecut a ajuta și cu fapta acolo unde singur graiul faptei i-să părea destul de ajutător iubitorului sei credincioși. Așa de pildă în tractul Făgetului credincioșii din comuna Hanzești, aflînd că bunul arhieriu să află aproape de ei, în comuna Furdia, s'au dus și ei și s'au înfățișat naintea Vlădicului lor, arătîndu-i necazul lor cel mare, că-s săraci și biserica lor slabă, și îl roagă să pună vorba sa bună în cumpănă către credincioșii din Episcopie, doar îi ajută să-și ridice și ei un mai potrivit lăcaș dzeesc. Foarte mișcat de povestea credincioșilor sei din Hanzești, P. S. Sa Episcopul i-a mîngăiat cu cuvinte alese, li-a dat povețe cumînți cum să porceadă spre a ajunge la frumoasa lor țintă, li-a spus că va pune vorbă bună pentru ei, și ca dovadă a bunelor sale simțeminte, le a dat aci îndată din partea sa un ajutor de 100 cor. ca să-și repareze ce e mai grabnic de lipsă la sînta lor biserică.

Pe aiurea asemenea.

Despre umblarea P. S. Sale prin dieceză, »Foaia Diecezană« dela Caransebeș scrie printre altele următoarele:

„În curs de zece zile — a făcut Prea Sfinția Sa Episcopul nostru Miron vizitațiunea canonică, cercetînd 36 comune din tractul protopresbiteral al Făgetului.

Deși timpul lucrului, a fost pretutindenea întîmpinat de tot poporul satelor!

În 26 locuri P. S. Sa a oficiat cîte o slujbă bisericească, fie în biserică, fie în liber, sub cîte un nuc sau arbore puternic, și a ținut cîte o instructivă cuvîntare! În multe locuri poporul asculta glasul arhipăstorului cu lacrimi în ochi și nu odată lacrimi de însuflețire au izvorît și din ochii P. S. Sale și ai însoțitorilor.

Alte vre-o 20 cuvîntări s'a ținut ca răspuns la vorbirile de întîmpinare ale preoților sau ale deregătorilor politice.

Vizitația s'a încheiat cu o sîntă liturghie și cu sfințirea apei, oficiate Duminecă în liber la izvorul »Balta caldă«, în fața unei mulțimi de 6000 credincioși, veniți, cu litie din satele vecine, cu parohia Românești, în frunte cu preoții lor.

Era o priveliște măreață, rară, pe o vreme admirabilă!

Cuvîntarea Prea Sfinției Sale a stors lacrimi din ochii ascultătorilor. Inteligența satelor vecine era de față.

În amintirea frumoasei însuflețiri produse de această vizitație canonică, la propunerea protopopului tractual, poporul botează de aci înainte »Balta caldă« la »Izvorul Miron«, și să adună o sumă pentru a ridica și o cruce de pomenire ori chiar o mică capelă.

Ploaie de trăsnete.

Multe morți de oameni trăsniți în câmp și în biserici. — Povește a te feri de rău pe vreme de asta tare.

Zilele de Simbătă, Duminică și Luni ce trecură, au fost zile pline de groază pentru poporul nostru de pe Valea-Geoagiului și vecinătățile ei.

În trei zile după olaltă, Simbătă, Duminică și Luni, mereu s'a ridicat furtună grea dinspre Munții Apuseni, de cătră Porcurea, Zlatna, și a venit prelingându-se pe coama de munți peste comunele Almașe, Balșa, Mada, Ardeu, Homoroade, și mai încolo, — și pe unde a trecut, în fiecare zi a făcut potop în vieți omenești prin dese trăsnete ce să descărcău din poalele grele ale norilor!

— Simbătă (29 Iul.) a fost zi de grea jelanie și groază pe comuna *Homorod*. O ceată de secerători ce să aflau în câmp, scutindu-se de furtună lângă niște pari de grâu, unul din multele trăsnete ce să descărcău prin apropiere, a lovit pe oamenii de sub un par, omorînd îndată pe trei inși din ei, iar pe o femeie atingându-o așa, că au dus-o fără știre acasă, și poate până acum a murit și ea! Luni au fost înmormîntați sărmanii oameni, cu preoții a-lor trei sate vecine, în mijlocul negrăitei spaime a comunei și și a tot jurului.

— Duminică (30 Iulie n.) a fost zi de nespūsă groază pe comuna *Balșa*. Aci, pe cînd tocmai să făcea slujbă d-zească, un trăsnet puternic a izbit în turnul bisericii, sfărîmîndu-i coperișul și rupînd părți mari din turn, — iar pe o femeie ce era în biserică mai aproape de turn, a omorît-o, pe alte 3 le-a amețit de moarte, ducîndu-le bolnave greu din biserică acasă, iar încolo toți cei din biserică greu zguduți de spaimă!

— Luni (31 Iul.) furtună asemenea de grea a omorît un om din *Bobilna* (lîngă *Murăș*).

Și cite s'or fi întimplat încă prin celelalte sate pe de-asupra cărora au trecut strașnicele furtuni, — despre cari încă n'am ajuns a afla veste.

Încolo în țară, ba în toată Europa, au fost descărcări de furtuni tot ca acestea, despre cari cetim prin foi, printre altele, că:

— La *Besztercebánya* a fost în 29 Iul. o furtună groaznică, în vremea căreia trăsnetul s'a descărcat de 10 ori asupra orașului. Iar asupra hotarului și jurului, alte zeci și sute de trăsnete.

— La *Solnoc* în aceeași zi furtuna a rupt pomi, a luat coperișe de case și de șuri, a răsturnat hoarne, apoi a căzut grindină

(a bătut piatra), cu fulgere și trăsnete.

— La *Loșonț* s'a descărcat Duminică o furtună înfricoșată. Un trăsnet puternic a izbit în fabrica de spirt alai *Berzog & Kohn pe care a aprins-o!* Uriașa cătățime de spirt gata, a luat foc. A fost un foc înspăimîntător! Toată fabrica a ars până jos!

Pe aiurea în țară asemenea, pe multe locuri

— Peste *Berlin* s'a deslănțuit o furtună mare. În timp de 1 oră, trăsnetul s'a descărcat de vreo 60 de ori asupra orașului! (Căci cu cît un loc are mai multe puncte înalte, turnuri puternice, hoarne, edificii, cu atît mai multe trăsnete îl izbeșe!).

— Fiindcă această descărcare a miniel cereștilor, pentru mulți oameni, — mai ales pentru poporul nostru cel puțin umblat prin lumea învățăturilor, — e o taină nepricepută, am rugat pe dl profesor *T. Liviu Blaga*, colaborator la pagina de „Știință” a „Foi Interesante”, să binevolască a face o descriere populară a fulgerului și a trăsnetului, ca s'o arătăm cetitorilor noștri, luminîndu-i asupra acestei înfricoșate taine a firii. Dl prof. *Blaga* a fost bun a ne scrie următoarele lămuriri întemeiate pe știința ce a dovedit aceste lucruri:

Cum să nasc și ce sunt fulgerele și trăsnetele?

Ce lucruri ating ele mai ușor? Cum ne putem feri de ele?

Lucru tare firesc, că pentru a ști ce fel de mijloace ne stau la îndemână spre a ne apăra împotriva trăsnetului, e nevoie să știm înainte de toate, că ce este trăsnetul, dunga, linia aceea luminoasă, care străbate văzduhul șerpuind din înălțimi spre a să ascunde în pămînt.

Ce-i „electricitatea”.

Dacă frecăm cu postav, sau cu o blană, o rudică de ceară roșie (ceară, ce o folosim la sigilat, pecetluit) și o apropiem apoi de bucățele mici de hîrtie, sau fărîmături din măduvă de soc, spre mirarea noastră putem vedea, că rudică de ceară atrage la sine bucățele de hîrtie, sau de măduvă de soc, pentru ca mai la urmă să le respingă iarăși! Lucrul acesta, pe cît e de simplu, ne dovedește însă, că rudică de ceară și-a cîștigat prin frecarea cu postavul sau cu blana, o anumită putere, în urma căreia e în stare să tragă la sine corpuri ușoare. Puterea aceasta poartă numirea de *electricitate*, iar despre rudică zicem, că în vremea aceea e „încărcată cu electricitate”.

Și după cum suntem în stare a încărca rudică de ceară cu electricitate, tot asemenea putem încărca cu electricitate (putem electriza) ori și ce alt corp! Deosebirea este doară aceea, și anume, că unele corpuri se electrizează mai repede, iar altele mai anevoie. Corpurile acelea, cari se electrizează

mai repede și cari își și pierd puterea electrică mai repede, se numesc corpuri bune conducătoare (purtătoare) de electricitate, față de celelalte corpuri, cari se electrizează mai anevoie, dar își și pierd mai greu electricitatea cîștigată odată, și cari să numesc corpuri rele conducătoare de electricitate.

Corpuri bune conducătoare de electricitate sunt: aurul, argintul, arama, fierul (cu un cuvînt metalele), precum și trupul animalelor și al oamenilor! Iar corpuri rele conducătoare de electricitate: lîna, lemnul, paieile, penele, părul, ceara, sticla, și altele.

Însă nu toate corpurile încărcate cu electricitate să dovedesc de-opotrivă. Dacă de pildă apropiem de-olaltă două rudice de ceară roșie electrizate, vom vedea, că acestea nizesc a să îndepărta de-olaltă, adică să resping, iar dacă aducem față în față două rudice electrizate una de ceară roșie și alta de sticlă, vom vedea că ele nizesc a să apropia, adică să atrag! Din acestea putem așadar vedea, că electricitatea din ceară și cu electricitatea din sticlă, sunt tocmai de fel contrar și spre a le putea deosebi, învățații au botezat electricitatea din sticlă numind-o *pozitivă*, iar electricitatea din ceara roșie, *negativă*.

Tot din arătările de mai sus, puterăm vedea că: corpuri încărcate cu electricitate de acelaș fel ne resping, iar corpuri încărcate cu electricitate de fel contrar, ne atrag, într'olaltă.

Schinteea electrică

Să întimplă însă, că două corpuri încărcate cu electricități de fel contrar, nu să pot apropia precum ar voi (dacă de pildă sunt ținute locului). Atunci să împreună numai cele două electricități ale lor, una pozitivă și alta negativă, iar împreunarea, unirea aceasta alor, să petreacă în forma unei schintei, numită schintee electrică, pe care o putem vedea și o putem și auzi, căci pocnește, desfăcîndu-se dela un corp și trecînd la celalalt! Ba o putem chiar și simți, căci dacă ținem de pildă degetul în calea ei, atunci ea ne izbește și simțim o înțepătură.

Bine înțeles, că schinteea electrică e cu atît mai mare, cu cît e adunată mai multă electricitate în cele două corpuri ce să atrag, dar nu să pot ajunge. Dacă ținem mîna în calea ei, ea ne poate fi chiar primejdioasă.

Electrizare din depărtare.

Ori și ce corp îl putem privi, ca și cînd în el s'ar afla amîndouă felurile de electricități amintite, însă împreunate așezînd, încît, fiind ele de fel contrar, nu să pot dovedi în afară de corp.

De să întimplă însă să apropiem

de pildă orudică de ceară roșie electrizată (negativ), de un alt corp ne-electrizat, să zicem de trupul nostru, atunci electricitatea negativă din rudică de ceară, desparte cele două feluri de electricități din trup, căci pe cea de fel contrar, adică pe cea pozitivă o atrage cît poate mai aproape, să zicem spre vîrf degetului, iar pe cea negativă o respinge trimițîndu-o în pămînt! Lucru firesc, că dacă depărtarea dintre rudică și deget nu e prea mare, cele două electricități să împreună, dînd naștere la o schintee electrică, care trece dela rudică prin trupul nostru în pămînt, iar noi simțim înțepătura, de care amintisem mai înainte.

Electricitatea norilor.

Un American cu numele *Franklin* (cătră sfîrșitul veacului al 18-lea) a fost cel dintîi, care a arătat, că în aer este, dar mai cu seamă nourii poartă în sine multă electricitate, fie pozitivă, fie negativă. Pe timpul cînd să apropia o furtună, el a înălțat cătră cer un zmeu (bălaur) de hîrtie, — așa cum îl fac și astăzi băeții cu multă plăcere — ținut de o sfoară, la al cărei capăt de jos să află o cheie de fier. Apropiîndu-se cu mîna de cheie, a primit o schintee electrică! Lucrul acesta numai așa și l'a putut înțeli, că electricitatea nouriilor a despărțit cele două electricități din zmeu, atrăgînd pe una la vîrf și respingînd pe cealaltă până la cheie.

Încercarea aceasta cutezată a lui *Franklin*, prin care a dovedit că norii sunt încărcati cu electricitate, au mai repetat-o și alții, până ce un profesor învățat din *Rusia* a fost lovit de schinteea electrică, care s'a întimplat să fie foarte puternică, drept în frunte și ucis pe loc!

Fulgerul.

Știînd acum că nouriile sunt încărcate cu foarte multă electricitate (de unde o au, nu să poate spune cu siguranță), unii cu electricitate pozitivă, alții cu electricitate negativă, ușor ne putem da seama, că ce este fulgerul și cum se naște! Anume: dacă să întimplă, ca un nor încărcat să zicem cu electricitate pozitivă, să stea în fața unui alt nor încărcat cu electricitate negativă, atunci cele două electricități ale lor să împreună în formă de schintee puternică, mare ce fugeșerpuitoare dela un nor la celalalt! Acesta este fulgerul, iar tunetul (durduitul) nu e altceva decît răsunetul pocnetului, pe care l'naște, precum știm, ori-ce schintee electrică. Și oare cum de nu auzim tunetul în acelaș timp cînd vedem fulgerul, ci totdeauna la un timp oarecare după aceea? Lucru ușor de înțeles, dacă ne dăm seama, că lumina are înțeață, cu care să răspîndește neasămănat mai repede decît sunetul care răzbate încet — așa că lumina străbate depărtarea dela nori până la noi cu mult mai repede ca sunetul.

Cassa de păstrare (reuniune) în Săliște

Primește depuneri spre fructificare fără anunț cu 4%, pe lângă anunț cu 4½% — iar depuneri mai mari cu 5%.

Depuneri și ridicări să pot face și prin Cassa de păstrare postală.

Darea de camete o plătește institutul.

Acoardă Imprumuturi:

pe cambii,

pe ipotecă replătibile în rate sau în anuități,

pe obligațiuni cu cavenți

ca credite de Cont-curent pe lângă asigurare hipotecară sau de valoare (acții și efecte publice).

Dobânda variază între 8% și 6%, după mărimea împrumutului și asigurarea oferită.

Schimbă, adică cumpără și vinde, ori ce fel de monede streine cu, cursul zilei.

(202) 7-20

Direcțiunea.

Cele mai bune
călciie de gummi
sunt călciiele:

V I N !

Am circa 40 buți de vin, numai original ardelenesc, și îl vînd, dela 60 litri în sus, cu 26 cruceri (52fileri) litrul.

HANS STEPHANI,
Hotel „Transsylvania“
Orăștie.

(63) 23-45

„Város-major Szanatorium“

și

„HYDROTHERAPIE“

26 odăi arangiate cel mai modern. Supraveghiere medicală permanentă.

Telefon 88-99.

Birou central; stabiliment medical:

Budapest, Ferenc körut 29.
n. a 8-9; d. a. 3-5.

Director-sef:

Dr. Cosmütza.

!! In atențiunea onor. public !!

Subscrisul aduc la cunoștința onor. public din loc și jur, că mi-am deschis o

Prăvălie de ghetete

pentru domni, dame și copii

în strada Promenăzii Nr. 5 (casele proprii). Voiu servi onor. public numai cu marfă bună și trainică, pregătită în atelierul meu propriu.

Rog binevoitorul sprigin al onor. public, semnez

Cu toată stima:

Petru Corpade
măestru pantofar în Orăștie.

(232) 3-4

Telefon 172. „LA CROITORIA UNIVERSALĂ“ Telefon 172.

I. PETRAȘCU, SIBIU — NAGYSZEBEN,

Strada Cîsnădiei Nr. 30 : :
Depozit de stofe engleze și germane.

Să pregătesc cele mai frumoase haine, după croială cu șic, pentru civili: fracuri, saloane, jachete, sacouri, pardesiuri, baltoane, etc. — Asemenea să execută pentru ofițeri și voluntari, tot felul de uniforme, iar în depozit să află diferiți articli pentru uniforme: săbii, chipiuri, portepe, mănuși, etc.

Atrag deosebita atențiune asupra reverențelor preoțești, ce să pregătesc în atelierul meu, : : : : : după moda cea mai nouă. : : : : :

Comandele să pregătesc în timp foarte scurt.

(159) 14-20

Cruțați și Vă încercați norocul fără margini !!

Fiecare loz cîștigă necondiționat! Cîștigurile să plătesc imediat!

Tragerile și cîștigurile sunt cheazăsute din
partea visteriei statului!

De 500.000 cor.

va fi cîștigul principal care să va sorti la tragerea din

25 August st. n. 1911

a lozurilor dela Banca Hipotecară Ungară!

Vă invităm cu toată onoarea a cumpăra cel puțin o bucată două din lozurile acestea de prima bonitate, cari prezintă necondiționat cel mai bun sistem de păstrare, combinat cu cele mai extraordinare șanse de cîștig, fără de nici un risic, și fără a perde un ban măcar!!!

Pentru a înlezni ori-cui cumpărarea acestor lozuri, le vindem și pe rate lunare și anume, de prezent pe 35 rate de cîte 6 cor.

NB. Aceluia, care ne trimite primele 3 rate de-odată, îi cvităm a 4-a rată gratuit.

Deja după achitarea ratei prime participă fiecare cumpărător la joc, iar cîștigul este în întregime al lui. Cu plăcere trimitem ori-cui prospectul cu explicările necesare. Binevoiti a ne trimite adresa corectă.

6 trageri în fiecare an!!:

25 Februarie, 25 Aprilie, 25 Iunie, 25 August, 25 Octobere, 27 Decembre, în

decursul cărora să trag la sorti peste 2 și 1/2 milioane cor. Durata jocului este încă circa 48 de ani, în care restimp să împarte proprietarilor de lozuri suma conziderabilă de circa

130 de milioane coroane.

Acelaș număr poate cîștiga și de mai multe-ori!

Lista oficioasă de trageri să trimite după fiecare tragere punctual!

Cu ocaziunea aceasta notăm, că cîștigul principal dela tragerea ultimă din 25 Iunie a. c. în sumă de **Cor. 100.000** — s'a solvit deja fericitului posesor al lozului **Seria 950 Nr. 9.**

Comandele sunt a să adresa pe cuponul dela mandatul postal, către

USTREDNÁ BANKA UCASTINY SPOLOK,
Budapest V., Sas uteza nr. 24.

(237) 2-4